

Калашнікова С.А. Забезпечення якості вищої освіти: модель Фінляндії // Вища освіта України. – № 1, додаток 2. – 2012. – Тематичний випуск «Наука і вища освіта». – С. 76-90.

Стаття викладена в авторській редакції (на момент подання до друку)

УДК 378 (1-87) (477)

*КАЛАШНІКОВА Світлана Андріївна,
доктор педагогічних наук, доцент,
перший заступник директора з науково-дослідної роботи
Інституту вищої освіти НАПН України*

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ВИЩОЇ ОСВІТИ: МОДЕЛЬ ФІНЛЯНДІЇ

У статті проаналізовані законодавчі, нормативні, методичні та організаційні аспекти державної політики та механізми забезпечення якості вищої освіти у Фінляндії. На їх основі автор обґрунтовує ключові принципи щодо формування, функціонування та розвитку сучасної європейської системи забезпечення якості вищої освіти задля їх реалізації в Україні.

Ключові слова: автономія, аудит якості, відповідальність, забезпечення якості вищої освіти, інституційний профіль, організаційні параметри, оцінювання, політика якості.

Актуальність проблеми. Сучасний стан розвитку європейської спільноти характеризується тенденцією розширення доступу до вищої освіти, що розглядається як передумова подальшого суспільного прогресу та економічного розвитку. Реалізація цього завдання можлива лише на основі розбудови ефективної системи забезпечення якості (*англ. quality assurance*). З цього приводу Бухарестське комюніке «Використання нашого потенціалу з найбільшою користю: консолідація Європейського простору вищої освіти» (*англ. «Making the*

Most Our Potential: Consolidating the European Higher Education Area»), прийняте у квітні 2012 р. на зустрічі міністрів, відповідальних за вищу освіту у 47 європейських країнах, констатує: «Забезпечення якості є надзвичайно важливим для побудови довіри та посилення привабливості пропозицій Європейського простору вищої освіти» [11].

Процес забезпечення якості вищої освіти у Європі скеровується положеннями документу «Стандарти і рекомендації щодо забезпечення якості в Європейському просторі вищої освіти» (*«Standards and Guidelines for Quality Assurance in the European Higher Education Area»* [14]), який був розроблений та вступив у дію в 2005 році. Документом визначено перелік Європейських стандартів забезпечення якості вищої освіти, до яких віднесено стандарти:

- внутрішнього забезпечення якості у вищих навчальних закладах (далі – ВНЗ);
- зовнішнього забезпечення якості вищої освіти;
- забезпечення якості у діяльності агенцій із зовнішнього забезпечення якості.

Імплементация у європейську практику цього документу, за словами колишнього президента Європейської мережі забезпечення якості Крістіана Тюна, стала «лише першим кроком на шляху до створення загальноприйнятої системи цінностей, сподівань і зразкової практики щодо якості та її забезпечення різними установами й агенціями на всьому Європейському просторі вищої освіти» [1, с. 3]. Прикладом такої зразкової практики забезпечення якості вищої освіти може слугувати досвід Фінляндії

Державна політики Фінляндії у сфері освіти реалізується задля того, щоб «пропонувати всім громадянам рівні можливості для отримання освіти незалежно від їх віку, статі, фінансової ситуації та рідної мови» [5]. Відповідно, головним завданням освітньої політики визначено досягнення високого рівня освіти та компетентності населення країни. Основною державною агенцією, відповідальною за розвиток освіти у країні є Національна рада з освіти Фінляндії (англ. *Finnish National Board of Education*) [8]. У 2011 році задля забезпечення

стратегічного розвитку освітньої сфери був прийнятий документ «Навчання та компетентність 2020. Стратегія Національної ради з освіти Фінляндії» (англ. «*Learning and Competence 2020. Strategy of the Finnish National Board of Education*») [10], яким до визначальних цілей зазначеної агенції віднесено такі:

1. Розбудова національного інтелектуального капіталу.
2. Посилення рівності та справедливості в освіті.
3. Розвиток культури навчання.
4. Процвітання освітньої спільноти.
5. Підвищення педагогічної компетентності персоналу.
6. Підвищення якості освіти.
7. Забезпечення спрямовуючого інформаційного впливу освіти на суспільство.

Документом також констатовано базові інституційні параметри Національної ради з освіти Фінляндії, до яких належать:

- Місія (суспільне призначення організації) – всеохоплююча освіта та досконале забезпечення сталого майбутнього, добробуту та економічної конкурентоспроможності.
- Візія (орієнтири для розбудови та функціонування організації) – експертна агенція, яка спрямовує, здійснює моніторинг і розвиває освітню сферу.
- Критичні фактори, що визначають успіх організації – досконала експертиза, мотивуюче лідерство, відданий персонал, ефективне управління.
- Принципи щодо реалізації кадрової політики організації – підхід, що базується на знаннях (англ. *knowledge-based approach*); глобальна перспектива; мережевість; орієнтація у майбутнє; компетентний розвиток; креативність; повага.
- Цінності – справедливість, чесність, відкритість, довіра.

Система вищої освіти Фінляндії має два паралельні сектори: сектор класичних університетів і сектор так званих «політехнік» – університетів прикладних наук (*англ. universities of applied sciences*).

Класичні університети. У Фінляндії функціонує 16 державних класичних університетів. Їх діяльність регулюється відповідним Законом про університети, прийнятим Парламентом країни у червні 2009 року. Закон визначає класичні університети як «незалежні юридичні організації», діяльність яких базується на свободі освіти та науки, а також університетській автономії. Класичні університети сфокусовані на проведенні наукових досліджень і наданні академічної освіти, їх місія визначена таким чином: «проводити наукову діяльність та на її основі здійснювати вищу освіту» [18]. Відповідно до своєї місії університети повинні взаємодіяти із суспільством і посилювати вплив результатів наукових досліджень на суспільний розвиток.

Система «політехнік» (університетів прикладних наук) є достатньо молодою у Фінляндії. Перші з них почали функціонувати у 1991-1992 роках. Всі новостворені «політехніки» працювали у так званому «режимі випробування» аж до 2000 року [12]. У даний час сектор «політехнік» Фінляндії включає 25 ВНЗ, із яких 12 є приватними [9]. «Політехніки» на відміну від класичних університетів зорієнтовані на прикладну професійну діяльність, їх основний орієнтир – це потреби ринку праці. Крім того, «політехніки» активно здійснюють прикладні дослідження та розробки (*англ. R&D – Research & Developments*), спрямовані на забезпечення регіонального розвитку (розвитку регіонів країни).

З серпня 2005 року відповідно до принципів Болонського процесу структура вищої освіти Фінляндії має два рівні: бакалаврський (180-210 ECTS¹ кредитів, 3 роки) та магістерський (120 ECTS кредитів, 2 роки). На відміну від класичних університетів бакалаврат «політехнік» передбачає 210-270 ECTS кредитів і триває 3,5-4 роки, а магістерські програми університетів прикладних наук мають 60-90 ECTS кредитів і тривають 1,5-2 роки залежно від сфери діяльності.

---

¹ Європейська кредитна трансферно-накопичувальна система.

Вступ до університетів. ВНЗ Фінляндії є незалежними у процедурі набору студентів. Кількість вступних місць визначається щорічно у процесі переговорів між університетами та Міністерством освіти Фінляндії. Цей принцип носить назву «numerous clausus», що означає обмежену кількість місць для вступників для всіх напрямів підготовки. Університети країни використовують різні комбінації вступних критеріїв. Для навчання на магістерських програмах у «політехніках» необхідно успішно завершити бакалаврський рівень і мати, як мінімум, 3 роки досвіду професійної діяльності.

Реформа вищої освіти Фінляндії. 1 січня 2010 року у Фінляндії вступив у дію новий національний Закон про університети (*англ. Universities Act*) [6]. Прийняття цього законодавчого акту значним чином сприяло розширенню автономії ВНЗ, підвищенню ефективності управління та врядування університетами. Відповідно до прийнятого Закону ректори університетів визначені як виконавчі менеджери університетських рад. Всі члени університетської ради обираються колегіально, при цьому не менше 40% ради складають зовнішні представники. Члени університетської спільноти (професори, адміністративний і обслуговуючий персонал, студенти) також мають своє представництво в університетській раді. Голова та заступник голови університетської ради обираються серед її зовнішніх членів.

Розпочата у 2010 році реформа вищої освіти Фінляндії внесла значні зміни в організацію та реалізацію кадрової політики в університетах. А саме, із вступом у дію нового Закону персонал університетів утратив статус державних службовців і набув статусу найнятих за контрактом працівників. При цьому університетам надано право визначати та реалізовувати незалежні інституційні політики щодо розвитку людських ресурсів для того, щоб «покращувати свою привабливість як роботодавця» [6, с. 14].

Ще одним позитивним результатом реформи стало набуття ВНЗ Фінляндії більшої автономності щодо управління фінансами (фінансова автономія). Таке рішення, у свою чергу, посилило можливості для здійснення ефективного стратегічного управління закладами вищої освіти. Крім того, це дозволило

спрямувати фінансові ресурси ВНЗ у ті сектори досліджень та освіти, які університети вбачають перспективними відповідно до їх власних інституційних профілів. Останнє, без сумніву, сприяє підвищенню конкурентоспроможності фінських ВНЗ у міжнародному освітньому і науковому середовищі.

Фінансування вищої освіти Фінляндії. Вища освіта у Фінляндії є безкоштовною. Студенти платять лише незначну щорічну суму до студентського об'єднання / союзу, отримуючи за це значні знижки на харчування, медичні послуги та інші соціальні пільги. Придбання книжок і навчальних матеріалів – особиста відповідальність студентів. Уряд Фінляндії, усвідомлюючи значення вищої освіти для розвитку країни та підтримуючи принцип університетської автономії, продовжує гарантувати належне фінансування університетів. ВНЗ Фінляндії отримують більшу частину своїх фондів саме від Уряду, фінансування йде безпосередньо від національного Міністерства освіти. Розподіл фінансування здійснюється за принципом «орієнтації на результати діяльності» (*англ. «performance-based funding»*). Між Міністерством освіти Фінляндії та конкретним університетом підписується трирічна угода, яка визначає базові параметри та результати діяльності ВНЗ на вказаний період. Основним показником для державного фінансування є кількість студентів. Крім того, при фінансуванні враховується якість, ефективність і результативність діяльності конкретного закладу вищої освіти.

Наукові дослідження ВНЗ фінансуються державною установою – Академією наук Фінляндії, яка на національному рівні відповідає за оцінювання якості наукових досліджень. Додатково до державного фінансування університети отримують фінансування із інших різноманітних джерел для реалізації наукових проектів та інших платних освітніх послуг (наприклад, реалізації програм підвищення кваліфікації).

Про результати своєї діяльності заклади вищої освіти звітують, надаючи відповідні дані (кількість вступників, студентів, іноземних студентів; дані про тривалість програм; дані про персонал; матеріально-технічна спроможність установи; наукові публікації; академічна мобільність тощо) до національних

інформаційних баз, які підтримуються Міністерством освіти Фінляндії. Ці бази даних є відкритими для громадськості та місять інформацію фінською, шведською та англійською мовами.

Університети Фінляндії несуть повну відповідальність за результати своєї діяльності (як освітньої, так і наукової), а відтак і за забезпечення належної її якості. Основний принцип функціонування системи забезпечення якості вищої освіти у Фінляндії визначено таким чином: «оцінювання замість інспектування» (англ. *«evaluation instead of inspection»*) [4]. З боку держави ВНЗ отримують підтримку у процесі забезпечення якості від Національної ради з оцінювання вищої освіти Фінляндії (англ. *Finnish Higher Education Evaluation Council*).

Національна система забезпечення якості вищої освіти Фінляндії включає три складові, які є взаємопов'язаними між собою:

- національне Міністерство освіти – забезпечує загальне керівництво, прийняття рішень і визначення критеріїв оцінювання якості;
- Національна рада з оцінювання вищої освіти – несе на рівні держави відповідальність і здійснює аудит інституційних систем ВНЗ щодо забезпечення якості вищої освіти, а також інші види оцінювання;
- ВНЗ – відповідають за створення та функціонування інституційних систем забезпечення якості, несуть головну відповідальність за якість освіти та її покращення, а також беруть участь у зовнішніх оцінюваннях та аудитах.

Діяльність Національної ради з оцінювання вищої освіти Фінляндії (далі – Рада). Місія Ради як незалежного експертного органу, як визначено відповідною постановою Уряду Фінляндії [6, с. 3], полягає у тому, щоб допомагати ВНЗ країни та національному Міністерству освіти у справі оцінювання якості вищої освіти. Рада функціонує заради підвищення рівня конкурентоспроможності університетів Фінляндії, у тому числі, й у міжнародному освітньому просторі. Рада забезпечує:

- безпосереднє оцінювання діяльності ВНЗ;

- вивчення та розповсюдження кращого досвіду щодо забезпечення якості у сфері вищої освіти;
- надання фінським інституціям вищої освіти експертних рекомендацій задля покращення та розвитку їх власних інституційних систем якості.

При цьому важливо ще раз підкреслити, що відповідальність щодо врахування та застосування результатів оцінювання та рекомендацій Ради, як і загальна відповідальність за якість освітніх послуг, залишається за закладами вищої освіти.

Рада складається з 12 членів (представники Міністерства освіти, ВНЗ і студентських союзів Фінляндії), які обираються на 4 роки. При обранні кандидатів враховуються їх досвід діяльності у системі вищої освіти, знання освітньої політики та провідного міжнародного досвіду розвитку освітньої сфери, а також компетентність у питаннях оцінювання якості освіти.

Основним принципом функціонування Ради, є «оцінювання заради покращення» (англ. «*enhancement-led evaluation*»). В його основі – інституційна автономність, довіра та відповідальність за власні дії. Основними типами оцінювання, здійснюваними Радою, є такі:

- аудит систем забезпечення якості ВНЗ (так званий інституційний аудит);
- оцінювання програм (тематичне оцінювання) – здійснюється у тих галузях, які розглядаються як особливо актуальні чи критичні для розвитку суспільства, або такі, що дуже динамічно розвиваються, або проблемні галузі;
- аналіз діяльності центрів досконалості оцінювання освіти (англ. *centres of excellence evaluations in education*) – науково-дослідних підрозділів університетів, які досліджують питання якості освіти.

Крім того, Рада активно працює на міжнародній та європейській аренах у напрямі розбудови та підтримки організацій і мереж з оцінювання якості у сфері вищої освіти. Важливим результатом діяльності Ради став той факт, що 13 листопада 2010 року Національна рада з оцінювання вищої освіти Фінляндії

ввійшла до Європейського реєстру із забезпечення якості вищої освіти (*англ. European Quality Assurance Register for Higher Education – EQAR*).

Процедура набуття членства національними інституціями у вище зазначеній європейській мережі передбачає виконання низки вимог, у т. ч. підготовки певних документів. Одним із таких став План діяльності Національної ради з оцінювання вищої освіти Фінляндії на 2010-2013 роки [7]. Детальне ознайомлення з планом засвідчило, що до поточних завдань Ради віднесено аналіз тенденцій і змін щодо суспільних потреб у сфері вищої освіти. Реалізація основного завдання Ради – оцінювання якості вищої освіти – конкретизована на період з 2010 по 2013 роки таким чином [7, с. 13-17]:

- Аудит систем забезпечення якості 11 університетів прикладних наук і 5 класичних університетів.
- Оцінювання результатів ступеневої реформи.
- Додаткове оцінювання спільно з Академією наук Фінляндії програм докторської підготовки (попереднє оцінювання здійснювалося міжнародними експертами у 2005-2006 роках).
- Оцінювання освітніх програм за напрямом «морські технології».
- Оцінювання міжнародних ступеневих програм у ВНЗ.
- Оцінювання програм підготовки за напрямками «початкова освіта» та «дошкільна освіта».
- Оцінювання діяльності центрів досконалості в освіті.

У 2011 році Національна рада з оцінювання вищої освіти Фінляндії набула повного членства у Європейській асоціації забезпечення якості вищої освіти (*англ. European Association for Quality Assurance in Higher Education*) [16]. Процедура набуття членства передбачала підготовку та подання документу «Звіт за результатами огляду Національної рада з оцінювання вищої освіти Фінляндії» [17], який детально описує еволюційні етапи розвитку Ради, починаючи з 1996 року, основні параметри сучасного стану, принципи та перспективи життєдіяльності інституції. Документ констатує, що головне завдання Ради полягає у тому, щоб «підтримувати розвиток якості вищої освіти Фінляндії та її

конкурентоспроможність» [17, с. 12]. До основних принципів діяльності Ради віднесено:

- «незалежність у діяльності;
- підхід, спрямований на поліпшення якості, що збуджує постійний інституційний розвиток;
- міжнародна співпраця;
- проактивний вплив у межах європейського контенту» [17, с. 12].

Завершуючи огляд основних організаційних параметрів Національної ради з оцінювання вищої освіти Фінляндії, зазначимо, що чинний статус, структура, повноваження та інші важливі аспекти діяльності Ради визначено та легалізовано постановою Уряду Фінляндії, яка вступила в дію 1 січня 2010 року. Неофіційний переклад цього документу англійською мовою є частиною вище зазначеного звіту [17, с. 34-41].

Модель аудиту інституційних систем забезпечення якості закладів вищої освіти Фінляндії відповідає європейським вимогам і базується на інституційному огляді. Одним із базових принципів моделі є автономія ВНЗ. Відповідно до цього принципу кожний заклад вищої освіти розробляє власну систему забезпечення якості, базуючись на власних потребах і цілях. При цьому аудит, що здійснюється Радою, фокусується на процедурах, які конкретний університет використовує для підтримки та розвитку якості своєї діяльності.

Зазначена модель була запроваджена у Фінляндії у 2005 році. Основні параметри моделі описано у так званому національному «Посібнику з аудиту якості вищої освіти» (англ. «*Audit manual for quality systems of higher education institutions*») (далі – *Посібник*), який визначає цілі, напрями, методи, критерії та результати аудиту. На основі результатів імплементації моделі *Посібник* був оновлений у 2007 році [3], остання версія *Посібника* вийшла у 2011 році та має слугувати фундаментом фінської системи забезпечення якості вищої освіти до 2017 року [2].

Процес інституційного аудиту ВНЗ щодо забезпечення якості вищої освіти включає такі кроки [2, с. 13]:

1. Реєстрація ВНЗ для проведення аудиту.
2. Переговори між закладом та Радою щодо умов проведення аудиту, підписання угоди.
3. Призначення Радою команди / групи аудиторів.
4. Збір матеріалів для аудиту (здійснюється закладом вищої освіти).
5. Тренінг з аудиту.
6. Ознайомлення з матеріалами, підготовленими для аудиту та їх обговорення членами команди аудиторів.
7. Візит команди аудиту до університету.
8. Висновки та рекомендації команди аудиторів щодо результатів.
9. Рішення Ради щодо результатів аудиту.
10. Публікація звіту аудиту.
11. Підсумковий семінар (на основі звіту).
12. Зворотній зв'язок (від закладу до Ради).
13. Додатковий семінар (за потреби).

Як вже зазначалося, початком реалізації самої процедури аудиту є підписання відповідної угоди між Радою та ВНЗ. Типова угода такого характеру містить погодження щодо:

- цілей, процедури та часу проведення аудиту;
- національного чи міжнародного складу команди аудиту;
- мови аудиту (фінська, шведська, англійська);
- тривалості візиту аудиторів;
- вартості аудиту;
- зобов'язань щодо потенційного повторного аудиту (re-audit).

Традиційно команда аудиторів складається з 5-7 осіб. До їх завдань належать такі:

- ознайомитися з матеріалами, наданими ВНЗ для аудиту;
- вирішити, як провести візит до університету та які групи інтерв'ювати;
- визначити, які додаткові матеріали необхідно запросити у закладу;

- розробити опитувальники для проведення інтерв'ю у процесі візиту до університету;
- провести візит відповідно до затвердженого плану;
- підготувати звіт щодо аудиту;
- презентувати Раді своє рішення щодо результатів аудиту чи обґрунтувати потребу у проведенні повторного аудиту.

Реалізуючи свою діяльність, команда аудиторів має забезпечувати дотримання принципів неупередженості та об'єктивності, прозорості та доказовості, конфіденційності та взаємодії.

Відповідно до чинного Посібника аудит інституційних систем ВНЗ Фінляндії щодо забезпечення якості вищої освіти фокусується на таких шести напрямках / критеріях [2, с. 10]:

1. Політика якості ВНЗ.
2. Стратегічне та операційне управління.
3. Розроблення інституційної системи якості.
4. Основні завдання системи управління якістю щодо:
  - ступеневої освіти;
  - досліджень, розробок та інновацій;
  - соціального впливу та діяльності з регіонального розвитку;
  - цілеспрямований аудит (*англ. optional audit target*)².
5. Зразки ступеневих програм.
6. Система якості як ціле.

Кожний критерій детально прописано у Посібнику через індикатори для чотирьох рівнів:

- 1 – рівень «відсутній»;
- 2 – рівень «виявлений»;
- 3 – рівень «розвинутий»;
- 4 – рівень «досконалий».

---

² Університет обирає напрямок, який вбачається важливим для розвитку у його інституційному профілі та який заклад бажає розвивати засобами власної системи управління якістю (наприклад, інтернаціоналізація, сталий розвиток, статус і добробут персоналу та студентів тощо).

Передумовою проведення аудиту якості є самооцінка закладами вищої освіти своєї діяльності відповідно до вище зазначених критеріїв. Для прикладу наведемо опис рівнів для напряму / критерію «3. Розроблення інституційної системи якості» [2, с. 27]:

- Рівень «відсутній»:
  - Повна відсутність процедур оцінювання якості.
  - Системні вади функціонування процедур оцінювання якості.
- Рівень «виявлений»:
  - Наявні окремі процедури оцінювання та удосконалення якості.
  - Слабке цілісне уявлення щодо функціонування системи якості.
  - Розвиток системи якості не є комплексним.
- Рівень «розвинутий»:
  - Наявні добре функціонуючі процедури оцінювання та удосконалення якості.
  - ВНЗ спроможний ідентифікувати сильні сторони системи якості та сторони, які потребують удосконалення.
  - Удосконалення системи якості є комплексним.
- Рівень «досконалий»:
  - Наявна добре організована / сформована система оцінювання та удосконалення якості.
  - ВНЗ є спроможним ефективно ідентифікувати сильні сторони системи якості та сторони, які потребують удосконалення, а також оцінювати ефективність системи.
  - Наявний чіткий і безперервний процес із удосконалення системи якості.

До базових документів, які традиційно надаються університетом команді аудиторів, належать такі [2, с. 17-18]:

- організаційна схема і стислий опис закладу вищої освіти (до 3-х сторінок);
- стратегія розвитку ВНЗ та опис основних стратегічних параметрів;

- діаграма та стислий опис системи якості (до 2 сторінок);
- посібник чи інший документ, що описує процедури забезпечення якості на рівні закладу (інституційному рівні);
- для обраних для аудиту навчальних програм – опис основних параметрів (показники вступу, кількість студентів, навчальні плани, навчальні результати тощо).

Якщо університет успішно та своєчасно проходить описану процедуру з аудиту якості, він може розраховувати на державне фінансування.

Практична реалізація фінської моделі аудиту інституційних систем забезпечення якості у ВНЗ може бути проілюстрована за допомогою аналізу документів аудиту одного з університетів. Зокрема, ознайомлення зі звітом, підготовленим експертами Національної ради з оцінювання вищої освіти Фінляндії за результатами повторного аудиту Університету прикладних наук Сенайокі (*англ. Seinäjoki University of Applied Sciences*) (далі – Університет) [13] дозволяє з'ясувати особливості інституційної системи забезпечення якості у закладі вищої освіти. А саме, з метою розбудови інституційної системи забезпечення якості зазначеним закладом були здійснені такі заходи [13, с. 11]:

- Уточнення стратегії розвитку Університету та підстратегій.
- Розвиток внутрішньої структури.
- Розроблення інституційної політики, матриці відповідальності та дескрипторів процесу забезпечення якості.
- Створення та аналіз інституційного посібника з якості (*англ. quality manual*).
- Розвиток системи управління.
- Систематизація внутрішніх колегіальних оглядів (*англ. peer reviews*).
- Розроблення документації з якості.

У звіті, зокрема, подана схема організаційних процесів (рис. 1) та система забезпечення якості Університету прикладних наук Сенайокі (рис. 2). Поряд із зазначеними даними документ системно та доступно з метою забезпечення широкого публічного доступу презентує та обґрунтовує основні результати

аудиту, офіційні висновки Національної ради з оцінювання вищої освіти Фінляндії щодо повторного аудиту Університету прикладних наук Сенайокі (у даному випадку, позитивні) та рекомендації для колективу ВНЗ, спрямовані на подальшу розбудову, розвитку та удосконалення інституційної системи забезпечення якості вищої освіти закладу.

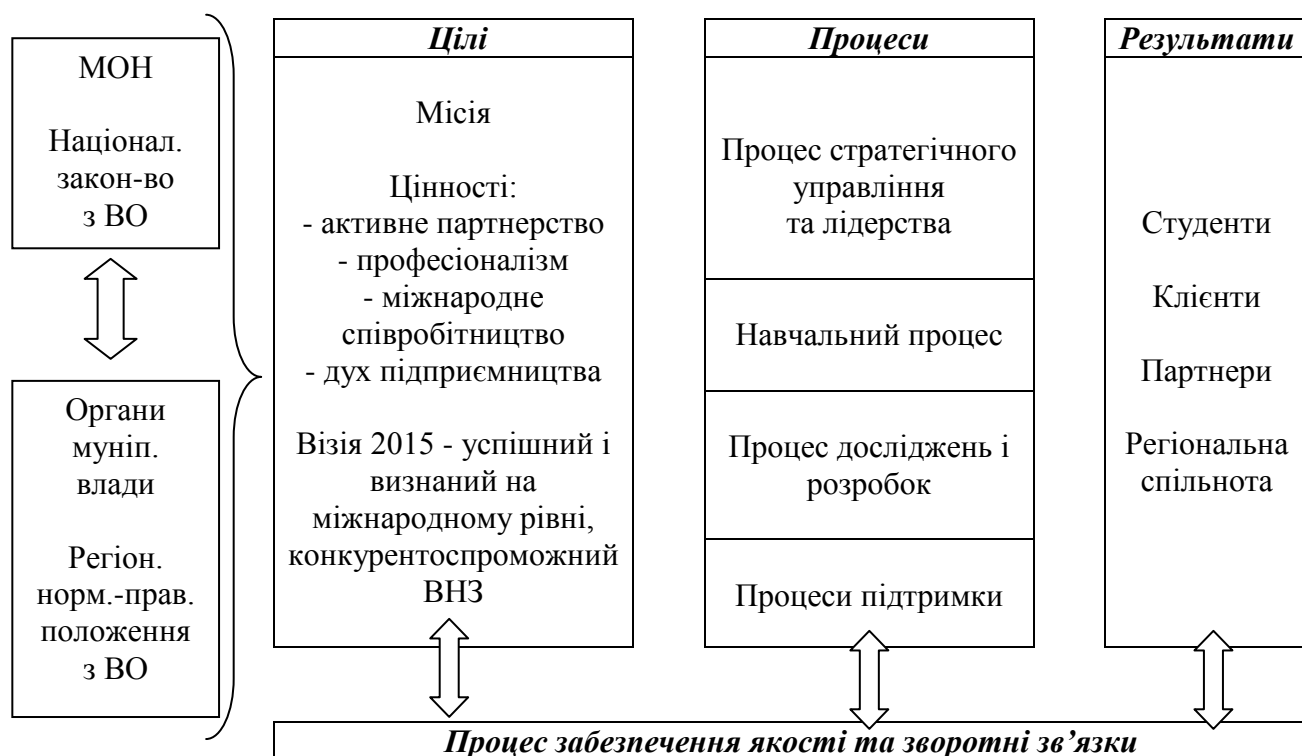

Рис. 1. Схема організаційних процесів Університету прикладних наук Сенайокі [13, с. 16].

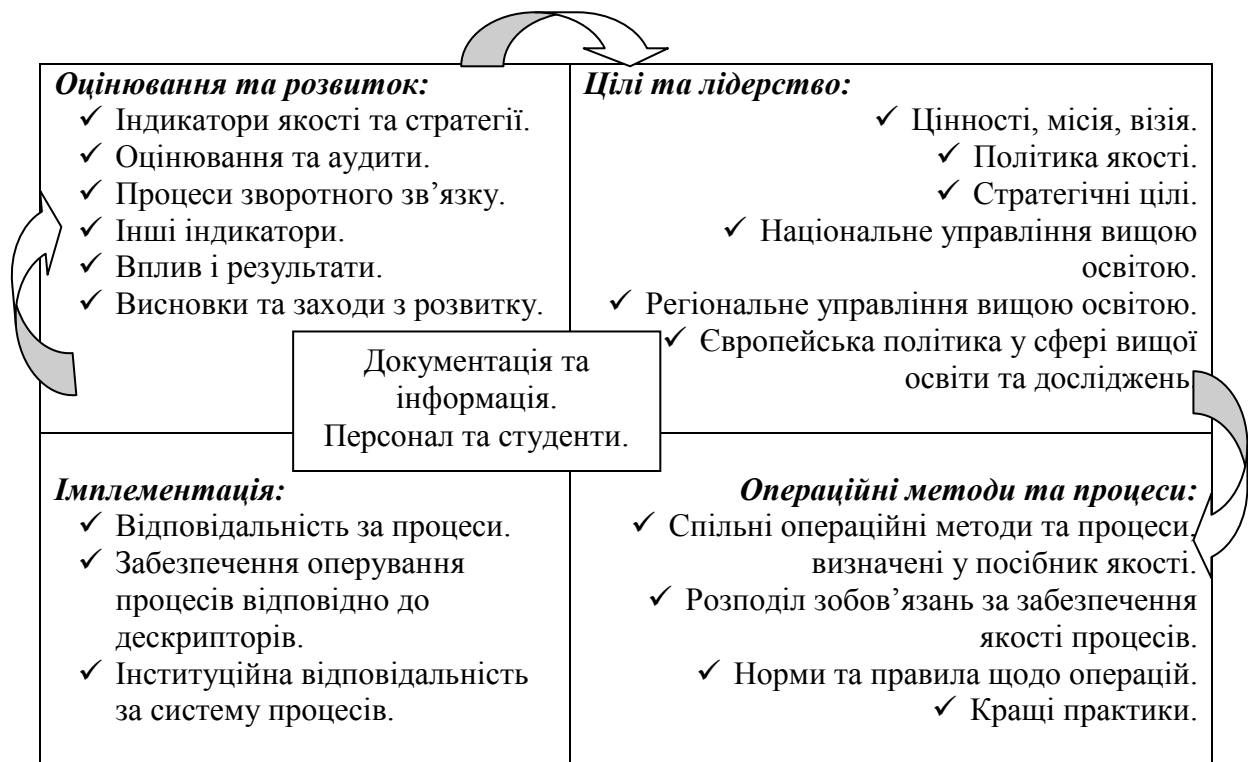

Рис. 2. Система забезпечення якості Університету прикладних наук Сенайокі [13, с. 20].

Висновки.

Здійснений аналіз системи забезпечення якості вищої освіти Фінляндії дозволяє зробити висновки, врахування яких, на наш погляд, у процесі реформування системи вищої освіти в Україні, дозволить підвищити результативність останнього, а саме:

1. Ефективна державна політика у сфері вищої освіти враховує основні тенденції та фактори, що детермінують розвиток вищої освіти. До таких, зокрема, належать: масовість, інтернаціоналізація, диверсифікація та демократизація.

2. Успішне реформування національної системи вищої освіти передбачає реалізацію цілісної сукупності взаємоузгоджених дій стратегічного, законодавчого, організаційного, кадрового та фінансового характеру, спрямованих на оптимізацію мережі ВНЗ, посилення їх автономії та підвищення ефективності управління закладами вищої освіти.

3. Оптимізація мережі закладів вищої освіти здійснюється на принципах прозорості та об'єктивності.

4. Автономія ВНЗ включає організаційну, змістовну, кадрову та фінансову складові та базується на принципі відповідальності.

5. Підвищення ефективності управління закладами вищої освіти забезпечує процес професіоналізації управління, що включає:

- професійну підготовку керівників ВНЗ;
- розроблення, запровадження та модернізацію інструментів університетського управління (управлінської інфраструктури університетів);
- формування світогляду (філософії управління) задля визначення орієнтирів щодо реалізації управління на принципах університетського врядування та лідерства.

6. Ефективне забезпечення якості вищої освіти базується на системній основі. Останнє передбачає наявність чітких, зрозумілих і взаємоузгоджених законодавчих норм, інституційних форм, організаційних механізмів і процедур, спрямованих на вибудовування та реалізацію відкритих і довірливих стосунків між державою та закладами вищої освіти задля реалізації їх спільної відповідальності за надання якісної вищої освіти та її розвиток відповідно до вимог суспільства.

7. Розбудова потужної та відповідальної національної системи забезпечення якості вищої освіти відповідно до європейських орієнтирів потребує:

- підвищення компетентності фахівців, які працюють у сфері вищої освіти щодо сучасних моделей, механізмів та інструментів забезпечення якості (у т. ч. на основі вивчення провідного міжнародного та вітчизняного досвіду);
- розроблення та реалізації на рівні кожного ВНЗ інституційних систем забезпечення якості відповідно до європейських стандартів, їх апробації та вдосконалення задля забезпечення максимальної адаптації до локальних умов;

- проведення відкритого професійного обговорення серед освітянської спільноти проблеми забезпечення якості вищої освіти задля забезпечення об'єктивної оцінки поточного стану та оптимального розвитку цього процесу в Україні.

Список використаних джерел:

1. Стандарти і рекомендації щодо забезпечення якості в Європейському просторі вищої освіти. – К.: Ленвіт, 2006. – 35 с.
2. Audit manual for quality systems of higher education institutions. 2011-2017. – Tampere: FINHEEC, 2011. – 39 p.
3. Audits of Quality Assurance Systems of Finnish Higher Education Institutions. Audit Manual for 2008-2011. – Tampere: FINHEEC, 2011. – 35 p.
4. Education in Finland. – Helsinki: Finnish National Board of Education, 2004. – 16 p.
5. Educational Structure. [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.oph.fi/english/education/overview_of_the_education_system.
6. External Review of Finnish Higher Education Evaluation Council. Self-evaluation report. – Tampere: FINHEEC, 2010. – 37 p.
7. Finnish Higher Education Evaluation Council: Plan of action 201-2013. – Tampere: FINHEEC, 2010 – 20 p.
8. Finnish national Education Board. [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.oph.fi/english/about_us
9. Higher Education. [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.oph.fi/english/education/higher_education.
10. Learning and Competence 2020. Strategy of the Finnish National Board of Education. – Helsinki: FNBE, 2011. – 15 p.
11. Making the Most Our Potential: Consolidating the European Higher Education Area. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.ehea.info/>.
12. Politechnic Education. [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.oph.fi/english/education/higher_education/politechnic.

13. Re-audit of the Quality assurance System of the Seinäjoki University of Applied Sciences. – Tampere: FINHEEC, 2009. – 32 p.
14. Standards and Guidelines for Quality Assurance in the European Higher Education Area. – Helsinki: EAQANE, 2005. – 41 p.
15. Strategy for the Internalisation of Higher Education Institutions in Finland 2009-2015. – Finland: Ministry of Education, 2009. – 72 p.
16. The European Association for Quality Assurance in Higher Education. [Электронный ресурс] – Режим доступа: <http://www.enqa.eu>.
17. The Report of the panel of the review of the Finnish Higher Education Evaluation Council. – Tampere: FINHEEC, 2011. – 47 p.
18. University Education. [Электронный ресурс] – Режим доступа: http://www.oph.fi/english/education/higher_education/university.

Аннотация

В статье проанализированы законодательные, нормативные, методические и организационные аспекты государственной политики и механизмы обеспечения качества высшего образования в Финляндии. На их основе автор обосновывает ключевые принципы формирования, функционирования и развития современной европейской системы обеспечения качества высшего образования для их реализации в Украине.

Ключевые слова: автономия, аудит качества, институционный профиль, обеспечение качества высшего образования, организационные параметры, ответственность, оценивание, политика качества.

Summary

The legislative, normative, methodical and organizational aspects of the state policy and mechanisms for quality assurance of higher education in Finland are analyzed in the article. On its basis the author grounded key principles for forming, functioning and development for modern European quality assurance system of higher education for realization of them in Ukraine.

Key words: accountability, autonomy, quality audit, quality assurance of higher education, institutional profile, organizational parameters, evaluation, policy of quality.